

A gyertyaöntőmester műhelyében

ÁVÁR TIBOR, AZ ÁVÁR ÉS FIA
GYERTYAKÉSZÍTŐ KFT. ÜGYVEZETŐJE

*Ünnep lett a pillanat,
kis láng-hozta fény –
legyen gyertya máskor is
az asztal közepén!¹*

MINDIG JÖTT EGY ÚJABB ÉS ÚJABB ÖTLET

Ha jól tudom nem született szombathelyi.

Velemi származású vagyok. Amikor megnősültem, huszonegy éves koromban költöztem Szombathelyre. A Savaria Közlekedésgépészeti Szakközépiskolába jártam, érettségi után Lukácsházán, a KERIPAR-ban² dolgoztam gépjavitóként.

Meséljen a gyermekkoráról. Milyen út vezetett a gyertyaöntésig?

Gyerekkoromban, ha tehettem, rajzoltam, festettem, agyagoztam. Herendre készültem porcelánfestőnek, de az akkori szakképzési rendszerben még két évet tanulnom kellett volna érettségi után, amihez nem volt kedvem. Így megmaradt hobbi szinten a szobrászkodás és a festés. Apám Kőszegszerdahelyen, a termelőszövetkezetben volt műhelyfőnök. A gyerekkorom egy jelentős részét ott töltöttem, ennek köszönhetem műszaki érdeklődésemet. Miután megszületett a fiam, jelentkeztem a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemre, ahol két és fél év után meg kellett szakítanom a tanulmányaimat, mivel akkor még kötelező volt a sorkatonaság. A honvédségnél kértem halasztást, de mivel kicsúsztam volna a korhatárból, kénytelen voltam bevonulni. Két év kihagyás után, munka, gyermeknevelés mellett folytattam levelezőn az egyetemet, de egy idő után beláttam, hogy a kettő együtt nem megy, a családban és a munkában kellett helyt állnom, így letettem erről az álomról.

Mi volt az ötletindító momentum, amiknek hatására belevágott a gyertyaöntésbe?

A katonaság után visszamentem a KERIPAR-hoz dolgozni és ott egy ismerőstől hallottam, hogy nagyon nehéz csavart gyertyát beszerezni. Csak Budapesten tudják

megvásárolni. Azt gondoltam, ha a pestiek el tudják készíteni, akkor egy próbát megér. Talán nekem itt, Szombathelyen is sikerül.

Kitől, hol tanulta a mesterséget?

Teljesen autodidakta módon sajátítottam el. A munkahelyemen az egyik barátom a prototípus műhelyben dolgozott és megkértem, hogy készítsen nekem egy csavart

Ávár Tibor egyedi kézműves gyertyával

gyertya sablont. Mivel elképzelni sem tudtam, hogy néz ki a modellezési rajza, elmentem a könyvtárba, hogy tanulmányozzam a szakirodalmat. De csak néprajzi leírásokat találtam. Pestre is elutaztam egy gyertyaöntőhöz, de ő elzárkózott attól, hogy átadja a tudományát. Addig-addig törtük a fejünket, míg kitaláltunk egy modellt. Esztergagépen az egyik kollégám gyönyörűen elkészítette. Akkor jött még csak a neheze. Kerestem egy fröccsöntőt, akit szerettem volna a műanyag sablon elkészítésével megbízni, de csak a szerszámokért olyan horribilis összeget kért, hogy nem tudtam volna kifizetni. Így munkatársammal, Varga Attilával összeeskábáltunk egy házi fröccsöntő gépet. A gyártási folyamatot úgy kell elképzelni, hogy a műanyag granulátumot betette a sütőbe, felmelegítette, majd, ha már

elég olvadt volt, befutott a fürdőszobába, ott egy autoemelővel belepumpálta az képlékeny masszát a formába, végül a fürdőkádban lehűtötte. Másnap behozta, megsztergálta és megmutatta nekem. Rendeltem tőle 200-300 darabot. (Közben 1984-ben kiváltottam az iparendélyt, először másod-, majd egy fél év múlva főállású kisiparos lettem.) Tehát kész volt a forma, de még korántsem értünk a folyamat végére. A REMIX³-be jártam tanácsért, mert az ottani vegyész mérnökök parafinnal is dolgoztak. Kaptam tőlük mintát, az egyikből gyönyörű lett a csavart gyertya. Ezen felbuzdulva, elmentem a virágosokhoz, akik szép számban rendeltek is. De akkor jött a következő kérdés: hogyan lesz színes a gyertya. Hallottam, hogy Bécsben lehet gyertyafestéket venni. Elmentem érte, és csináltunk gyönyörű piros gyertyákat. A háztartási boltban vettem nitrolakkot, amitől gyönyörű, szép csillogó is lett. Fel-függesztettük őket, majd éjszakára hagytuk száradni. Másnap reggel visszamentünk.

A nitrolakk az összesről föloldotta a festéket, a csillogó színes réteg egybe lecsúszott róluk. Gondolhatja mit éreztem, tele voltam megrendeléssel. Visszamentem a REMIX-be, ahol kaptam kondenzátor lakkot, amit denaturálszeszben kellett feloldani. Már azon gondolkodtam, ha nem sikerül, elköltözöm Szombathelyről. De ezúttal a lakkal rögzített réteg fennmaradt a formán. Elkészültek a csavart lakk gyertyák. Az apósomtól kölcsönkért harmincezer forint – akkoriban háromezer forint volt a fizetésem, tehát ez nagyon nagy pénz volt – mind elfogyott ugyan, de sikerült. Az első év karácsonyára százezer forintunk jött össze a gyertyákból, kifizettük a tartozást és még jutott nyersanyagra is. Így indultunk.

1984-ben egy pincehelyiségből nőtte ki magát a kisvállalkozás külföldi igényeket is kiszolgáló nagyvállalkozássá. Hogy is volt ez?

Mindig jött egy újabb és újabb ötlet. Szerettünk volna valami egyedit, különlegeset gyártani. Így született meg a lakk csavart gyertya ötlete is, ami aztán annyira kelendő volt, hogy Pestről, Győrből, Kaposvárról is jöttek érte. Az alkalmazottak számát is növelnünk kellett, a kezdeti egy helyett már öt embert foglalkoztattunk. Folyamatosan bővítenünk kellett az üzemet is. Először vettünk Gyöngyöshermánban egy házat, és a hozzá tartozó garázsépületet és a mellékhelyiségeket hasznosítottuk, de idővel az is kicsi lett. Hátral, a kertben építettünk egy száz négyzetméteres műhelyt, de két-három év múlva már az is szűkösnek bizonyult.

Üzembelső (Szombathely - Gyöngyöshermán), 2022

GYÖNGYÖSHERMÁNTÓL LOS ANGELES-IG

Közben megállapodást kötött ausztriai partnerével, ami azért is nagy szó, mert ezen a kereskedelmi kapcsolaton keresztül már külföldre is szállíthattak. Ez azért a nyolcvanas években még nem volt tömegjelenség.

1986-ban még nem nagyon lehetett külfölddel kereskedni. Hubert Hanghofer⁴ képzőművész az INTERCOP⁵-on keresztül a határ közelében működő gyertyaöntőt keresett Magyarországon. A szombathelyi Borostyánkő Áruházban⁶ is érdeklődtek a külkereskedelemmel foglalkozó cég képviselői. Ott már ismerték a termékeinket, így nyugodt szívvel ajánlottak. Személyesen is felkerestek a gyöngyöshermáni üzemenkben. Hoztak magukkal formákat, megmutatták mit szeretnének legyártatni. Három új forma elkészítésében állapodtunk meg.

Az ausztriai kapcsolatnak köszönhetően nemcsak a formavilág bővült, hanem lecserélték az alapanyagot parafinról sztearinra.

Hanghofer ismertetett meg a sztearinnal, ami a pálmaolaj-gyártás egyik mellékterméke. Felhasználása rendkívül sokrétű. Körülbelül harminc fajtája létezik, mi ebből háromfélének a nagyon pontos keverékét használjuk. Az adalékanyagok hozzáadásánál nagyon oda kell figyelni a részletekre, mert csak akkor lesz olyan a végeredmény, ami nekünk és a vásárlóinknak megfelel. A megállapodást követően, Szombathelyen

Változatos szín- és formavilág

történt a gyártás, a külföldi értékesítésről pedig ők gondoskodtak. Hamar megsza-
porodtak a megrendelések, például Dél-Koreából négyszázezer darabot rendeltek,
így megint bővitenünk kellett az üzemünket. Rá egy évre kaptam önálló exportjogot,
így végre magam szállíthattam ki az árut, vásárolhattam külföldön kevesebb pénzért
alapanyagokat. Ez egy nagyon jó időszak volt.

*Termékeivel megjelent többek között a frankfurti nemzetközi szakmai kiállításokon is.
Az ilyen alkalmak során milyen tapasztalatokkal gazdagodott?*

Amikor megkaptam 1988-ban az önálló exportjogot, már részt tudtunk venni ter-
mékeinkkel az évente három alkalommal megrendezett frankfurti nemzetközi szak-
mai kiállításon. A nemzetközi vásárokon való részvétel üzleti szempontból óriási
lehetőség volt, mert már januárban fel tudtunk készülni a karácsonyra. Megismertük
a divatszíneket, formavilágot. A hamburgi, a müncheni, a milánói rendezvényeken
pedig új külföldi megrendelőket szereztünk. Minden évben készítettem öt-hat új
modellt, amit aztán külföldön bemutattunk, jó esetben el is adtunk. Az itteni pozitív
visszajelzéseket szakmai elismerésként értékeltem.

2006-ban nehézségek adódtak, ám a láng nem aludt ki.

A nehézségek korábban kezdődtek. 2001-ben már több mint száznegyven ember
dolgozott a gyertyaöntő üzememben, 500 tonna gyertyát öntöttünk, volt olyan
forma, amiből egymillió darabot kértek és mi teljesítettük. Soha többé nem szeretnék
ilyen nagy számokkal dolgozni. Az évek során nemcsak gyertyaöntőmester, hanem
szép lassan üzletember, és egy majdnem kétszáz fős kollektíva ügyvezetője is lettem.
A tanulópénzt meg kellett fizetni. A kétezres évek elején bár ugyanannyit dolgoztunk,
de a forint gyengülése miatt negyvenmillió forinttal kevesebb volt a bevételünk.
Az infláció is növekedett, mindennek ment fel az ára. Az óriási bevételkiesést nem
létszámleépítéssel, hanem hitelből próbáltam pótolni. 2006-ra odáig jutottam, hogy
nem győztem a hiteleket fizetni, teljesen lenullázódtunk. Ehhez még hozzátartozik,
hogy 2005-ben az osztrák partnerem felbontotta a megállapodásunkat, majd ő is
csődöt jelentett. 2008-ban új alapokra helyezve a közös munkát, a nulláról kezdtük
újjaépíteni a vállalkozásunkat. Lassan, lépésről lépésre haladtunk, teljesen új elszá-
molási rendszerben. 2018-ban pedig jött az olajfás gyertya ötlete, most ez a friss in-
novációnk.

Mesélje el, hogy került be a Guinness-rekordok közé a szombathelyi adventi gyertya?

Amikor csödbe jutott a vállalkozásom, rengeteg anyagom maradt. Megsemmisíteni
nem akartam. Megkerestem Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzatát, hogy
Guinness-rekord felállítása céljából, a Fő téren készítenék hatalmas öntött gyertyák-
ból adventi koszorút. Tetszett nekik az ötlet. Cserébe nem kértem mást, csak egy

standot, ahol a karácsonyi vásár idején értékesíthetem a termékeimet. A Szombat-helyi Televízió is jártam, hogy egy kis hírverést kérjek a kísérletnek. Ez annyira jól sikerült, hogy sorban álltak az országos és a helyi sajtó képviselői a gyertyák kiöntésének folyamatánál. Az első gyertyagyújtásnál megtelt a tér. Jelen volt a Guinness-rekordok magyarországi hitelesítője is. Így lett az adventi koszorúm állandó eleme a szombat-helyi karácsonyi vásárnak.

Készülnek a sztearinból öntött gyertyák

megfelelni. Ezen felül kétszer voltunk Los Angeles-ben szakmai vásáron és kiállításon, ahol alma és körte formájú gyertyákkal rukkoltunk ki. Nagy sikerünk volt, még a Los Angeles Times címlapjára is felkerültünk. Amerika egy más világ, nagyon szeretik a giccset. Hatalmas városok, rengeteg ember, nagyon nehéz tartósan a felszínen maradni, így aztán az ottani üzleti kapcsolatból nem lett semmi. De arra nagyon büszke vagyok, hogy azok a technológiák, amiket eladtunk, és amikkel a mai napig dolgozunk, a saját fejlesztéseim. Amit az életben tanultam, azt a gyertyaöntés során mindent tudtam hasznosítani.

Nem sokan maradtak, akik ma gyertyaöntéssel foglalkoznak Magyarországon. Mivel foglalkozik a konkurencia, hogyan határozná meg a saját profiljukat?

A szakmánkon belül többféle irányzat létezik. Vannak, akik háztartási, mások templomoknak oltárgyertyákat készítenek. A soproni Gála üzem gyártja például a virágosoknak az adventi gyertyákat. Vannak nagy gyárak Ausztriában, Németországban, Lengyelországban, melyek nagy mennyiségben, óránként körülbelül negyvenezer

Amerikában a gyertyaöntés technológiáját tanította. A kinti tartózkodás során milyen új élményekkel gazdagodott?

Körülbelül négyezer nemzetközi partnerünk volt Japántól Amerikáig. A San Diego-ban működő hatalmas gyertyagyár – a sikeres együttműködésnek köszönhetően – a technológiára is igényt tartott. Meghívást kaptam, hogy az ottaniaknak betanítsam a munkafolyamatokat. Szívesen vállaltam, mert úgy éreztem a gyertyaöntés terén nem tudnak olyasmit kérdezni, amire ne tudnék

mécsest gyártanak. Ezekhez nem kell más, csak gyártósor, mondhatni bárki el tudja készíteni. Mi más kategóriát képezünk.

Rendkívül változatos a forma- és színvilág, ami a műhelyében megjelenik. Mutassa be termékeik körét!

Főként exkluzív, dizájn termékeket készítünk. Gyertyáink felülete egyedi kristályos, amely vállalkozásunk védjegyévé vált. Jelenleg megtalálható a trikolór, a zsinóros, a kötött, a gombolyag, a feliratos, a szív alakú és a legújabb, az olajfával készült. A mai napig kézzel öntjük a gyertyákat. Célunk nem a tömeggyártás, hanem a minőség hosszútávú fenntartása.

Kik és miért vásárolnak önöktől gyertyát? Volt olyan megrendelés, amire esetleg nemet mondtak?

Kezdetben a gyertyának a legfontosabb funkciója a fény volt. Ma már ez teljesen háttérbe szorult, villanyárammal világítunk. Leginkább a hangulat megteremtése miatt gyűjtanak manapság az emberek gyertyát. A legtöbb termékünket éttermeknek, virágboltoknak, ajándékboltoknak értékesítjük. Több multi is megkeresett már bennünket, de ezeket nem vállaltuk.

Jelenleg mi van folyamatban?

Az esküvői fás gyertya most a legújabb termékünk, amelybe eredeti, Olaszországból hozott olívfát teszünk. Korábban, ha lement a karácsonyi időszak, egészen a következő októberig kényelmes előkészületeket folytattunk, igaz bevételünk nem sok volt. Most viszont, ezzel az esküvői vonallal, gyakorlatilag két szezonnak van egy évben. Májustól októberig esküvői gyertyákat készítünk, utána pedig az adventre és a karácsonyra koncentrálunk.

Olajfával díszített gyertyák száradás közben

Milyen megújulási lehetőségeik vannak?

Webes felületeinket szeretnénk professzionális szintre fejleszteni, egy jól működő webáruházat kívánunk létrehozni. A pandémiás időszak megtanított bennünket, hogy online is elérhetőnek kell lennünk.

MESTER A MESTERSÉGRŐL

Mi a különbség a mártás és az öntés között?

A hagyományos mártás során a kanóc végére nehezék került, felül a tetejét egy csipesszel, vagy ha egyszerre többet mártottak, akkor hurokkal rögzítették, majd ezt mártogatták a meleg viaszból a hideg vízbe. Minden merítéssel újabb és újabb réteg tapadt a már megdermedt gyertyához. Kezdetben gépi mártással is foglalkoztunk. Ehhez készítettünk egy keretet, amibe belefűztük a kanócot és egy hidraulikával működő szerkezet merítette, kiemelte, mi pedig kézzel forgattuk. A hűtést ventilátorokkal oldottuk meg. Egy kereten 60-70 darab gyertyát készítettünk egyszerre. Amióta áttértünk a sztearinra, ezzel a technikával nem foglalkozunk. A sztearint csak önteni lehet. Granulátum formájában érkezik hozzánk Malajziából és Indonéziából. Belerakjuk egy nagy fazékba, amit gázzal folyékony állapotúra melegítünk. Adalékanyagot attól függően adunk hozzá, hogy színes, illatos gyertya készül-e. Miután elérte a meghatározott hőfokot, a formába öntjük. A hűtés egy nagyon izgalmas folyamat, mivel az anyag, ahogy veszít a hőmérsékletéből zsugorodni kezd, ez kívülről nem látszik, belül válik lukássá, ezért többször is fel kell önteni. Speciális kanócot használunk, amit Európában ketten gyártanak. A kanócban hajszálcöveken keresztül a meleg hatására törekszik felfelé a forró anyag,

ezért az sem mindegy, hogyan tesszük bele a gyertyába, mert egyik irányból jobban felveszi az olvadt viaszt. A kanócok vastagsága, mérete, színe a gyertya színezettségétől, méretétől is függ. Illatosított gyertyáinknál kimondottan olyan anyagot használunk, amit erre a célra gyártanak. Ez picit drágább, de így tudjuk a minőséget garantálni. Miután kivesszük a formából, méretre vágjuk, polírozzuk, fényesítjük, alulra etikett kerül és dobozoljuk. A változatos formavilág miatt a dobozok gyártását is mi magunk végezzük, itt helyben.

A hagyomány szerint a gyertyaöntőmester vásárban értékesítette portékáját. Szoktak kézműves vásárokbá járni?

Mi már egy ideje csak a szombathelyi adventi vásáron képviseljük magunkat. Korábban, öt-hat éven keresztül a Budapesti Karácsonyi Vásárra is feljártunk, de a koronavírus-járvány okozta válság miatt nem mentünk. Drágultak a bérleti díjak is. Mi is öregsünk a feleséggel, inkább a jól bevált, biztos lehetőségeket választjuk. Ma már fontosabbnak érezzük az internetes megjelenést, megbecsüljük a jól kialakított üzleti kapcsolatainkat.

Milyen hatással volt a járvány a vállalkozásukra?

A vírusjárvány hatása lecsapódott a gazdaságra is. A nyersanyagok árai kétszeresére emelkedtek, ezért kénytelenek voltunk mi is emelni az árainkon. Sokat vitatkoztunk a nagy megrendelőinkkel. Most már csak olyan termékeket gyártunk, amit aztán haszonnal el is tudunk adni.

A KULTÚRÁÉRT

A hagyományok fennmaradásának egyik lehetősége az élményszerű tudásátadás. Ön mit gondol, ki viszi tovább a mesterséget?

Hát ez még a jövő zenéje. A fiam más irányú érdeklődést mutat, talán az unokám folytatja majd. Most hatéves és lelkesen ad tanácsot, milyen gyertyát készítsék. Volt, hogy megjelent a műhelyben egy „komoly” rajzzal, és megkért, hogy készítsük el viszből. Mikor kérdeztem tőle mi leszel, ha nagy leszel, azt válaszolta, hogy lovas oktató és lehet, hogy gyertyaöntő is. Nagyon bízom benne, hogy tovább viszi a szakmát.

Van mód önöknél a gyertyaöntést kitanulni? Léteznek üzemlátogatások?

Egy időben termékbemutatóhoz kapcsoltan érkeztek hozzánk buszos kirándulócsoportok. Két héten keresztül, napi öt busz. Mi nagyon szerettük, bemutattuk az üzemet, az öntés technikáját ki is lehetett próbálni és természetesen vásároltak is. De az utóbbi időben nincs rá humánerőforrás kapacitásunk. Egyre nehezebb a bérköl-

ségeket kigazdálkodni. Természetesen, ha a helyi iskolák, óvodák keresnek fel bennünket, szívesen látjuk őket, ilyesmire nyitottak vagyunk.

2011-ben az önkormányzat a Kultúra támogatásáért díjat⁷ önnek adományozta. Hogyan fogadta ezt a kitüntetést?

Hatalmas meglepetés volt. Emlékszem, ott ültem megilletődve a Művelődési és Sportház közepén egy emelvényen, a kultúra egyéb más területén kiemelkedő teljesítményt nyújtó személyek társaságában. Nagyon jólesett. Nem hittem volna, hogy az ötletemnek ilyen erős közösségépítő ereje lesz. Az elmúlt években számos rendezvényt, koncertet szerveztek az adventi gyertyagyújtásra időzítve. Megújult formában, de ez is az adventi hagyomány megőrzésének egyik lehetősége.

Milyen jövőbeli terve van?

Azon dolgozom, hogy úgy tudjuk itt az üzemben a feladatokat elosztani, hogy kicsit több szabadidőm legyen. Mint mondtam, öregszem és egyre inkább szeretnék én is az unokámnak, a hobbinak élni. Szeretnék többet festeni⁸, horgászni járni. Természetesen, még nem szeretném a gyertyázást abbahagyni, itt van ez az olajfás újdonságunk, amivel most még egy jó darabig szeretnék foglalkozni. Kimondottan nagy terveim nincsenek, de aztán ki tudja, lehet, jön megint egy új ötlet...

(Spiegler-Kutasi Nikoletta)

JEGYZETEK

- 1 Szabó T. Anna: Gyertya. Elektronikus forrás: <http://szabotanna.com/versek/gyerekversek/szabo-t-anna-gyertya-adventi-kalendarium-14/>
- 2 Kereskedelmi Berendezéseket és Gépeket Gyártó Vállalat. In: Dolgozók Lapja, 1978. jún. 27., 5. o.
- 3 Pónác József: REMIX Rádiótechnikai Vállalat Szombathelyi Leányvállalat története : 30 : REMIX 1959–1989. Szombathely, 1989. 168. p.
- 4 Hubert Hanghofer művészetéről. Elektronikus forrás: <https://www.mutualart.com/Artist/Hubert-Hanghofer/2523AEAF5C835253>
- 5 Intercomp Centrum Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. Elektronikus forrás: https://www.emis.com/php/company-profile/HU/Intercomp_Kft_hu_3204315.html
- 6 Horváth Vilmos: Negyven éves a Borostyánkő Áruház. In: Montage Magazin, 2018. máj., 15. o.
- 7 Elismerések a kultúra napján. In: Savaria Fórum, 2011. jan. 29., 9. o.
- 8 A gyertyaöntő ecsetet fogott. In: Vas Népe, 2013. nov. 30., 4. o.